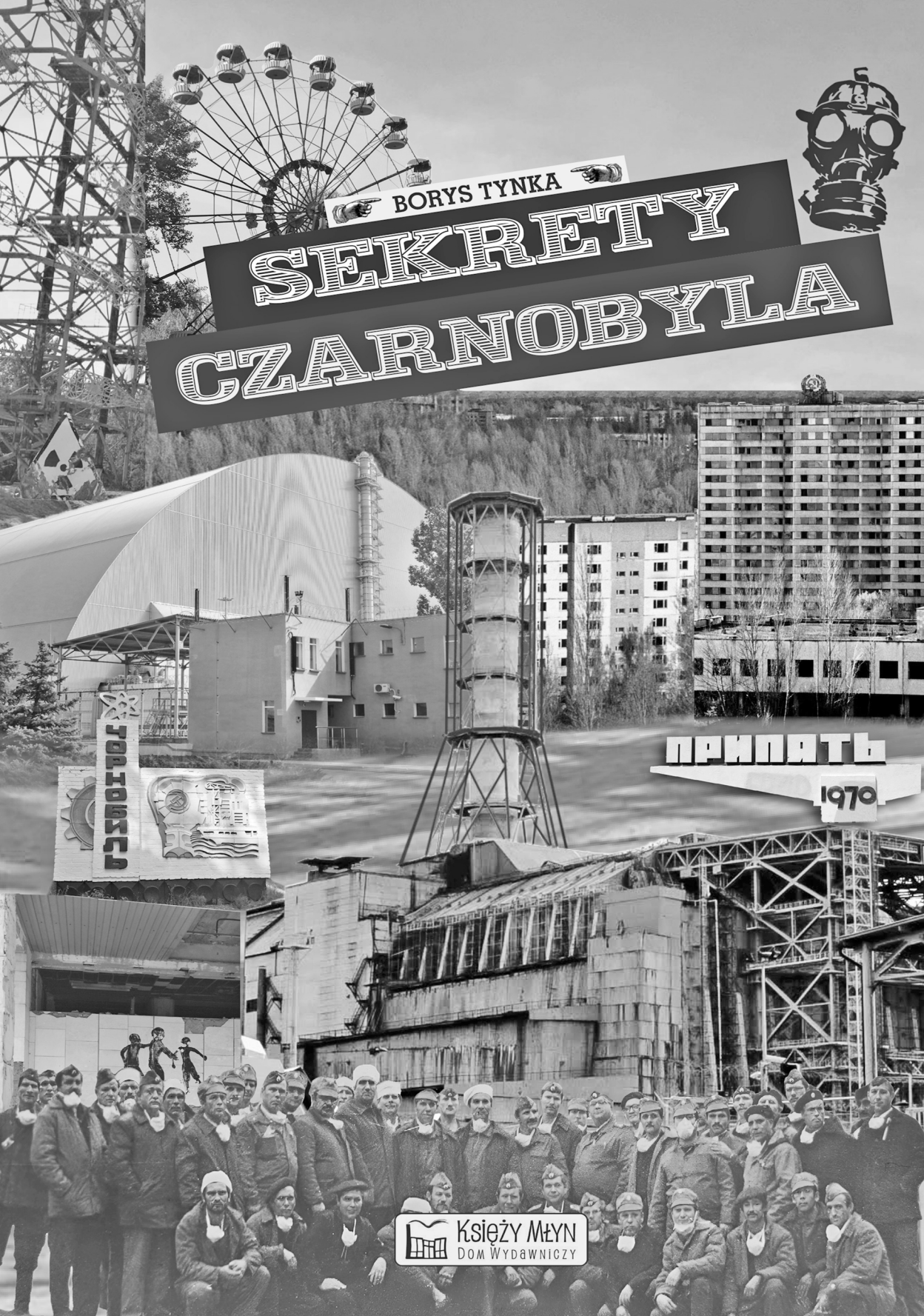

SEKRETY CZARNOBYLA

BORYS TYNKA

SEKRETY CZARNOBYLA

припять

1970

 Księży Młyn
DOM WYDAWNICZY

DROGI CZYTELNIKU,

książka, którą trzymasz w dłoni, jest efektem pracy m.in. autora, zespołu redakcyjnego, grafików i wydawcy. Prosimy, abyś uszanował ich pracę. Nie kopiuj większych fragmentów, nie publikuj ich w internecie. Cytując fragmenty, nie zmieniaj ich treści i podawaj źródło ich pochodzenia. Dziękujemy.

REDAKTOR PROWADZĄCA SERIĘ

Justyna Żurawicz

REDAKCJA

Aneta Wieczorek

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD

Sylvia Mosińska

PROJEKT OKŁADKI

Julita Tomczak

KONCEPCJA GRAFICZNA OKŁADKI

Wojciech Miatkowski

KONCEPCJA GRAFICZNA SKŁADU SERII

Alicja Pukaczewska

© Copyright by Księży Młyn Dom Wydawniczy, Łódź 2025

ISBN 978-83-7729-326-3

Wydanie 1, Łódź 2025

AUTOR I WYDAWNICTWO

dłożyli wszelkich starań, by dotrzeć do wszystkich właścicieli i dysponentów praw autorskich do ilustracji zamieszczonych w książce. Osoby, których nie udało nam się ustalić, prosimy o kontakt z Wydawnictwem.

Książki dla ludzi ciekawych

KSIĘŻY MŁYN

Dom Wydawniczy Michał Koliński

90-345 Łódź, ul. Księży Młyn 14

tel./faks: 42 632 78 61, 42 630 71 17, 602 34 98 02

infolinia: 604 600 800 (codziennie 8–22, także SMS),

www.km.com.pl; e-mail: biuro@km.com.pl

KSIĘŻY MŁYN DOM WYDAWNICZY

pragnie podziękować wszystkim, którzy pomagają przy tworzeniu naszych książek swoim wsparciem i zaangażowaniem:

WŁAŚCICIEL: Michał Koliński

PRODUKCJA: Teresa Łozowska, Justyna Żurawicz

GRAFIKA: Julita Tomczak, Sylvia Mosińska,

Paulina Soból-Hara, Ania Skurska, Tomasz Kuc,

Bartłomiej Kuc, Master Łódź, Tomasz Kochelski

REDAKCJA: Emilia Baranowska, Aneta Wieczorek,

Dominika Kawczyńska-Wojtuś,

Monika Ulatowska, Magdalena Jakuszew,

Karolina Kitala, Magdalena Wasąg, Bartosz Zasieczny

PROMOCJA: Laura Rybczyńska, Magdalena Zakrzewska-Smura

SPRZEDAŻ: Jarosław Nowak

Spis treści

Spis treści

Spis treści

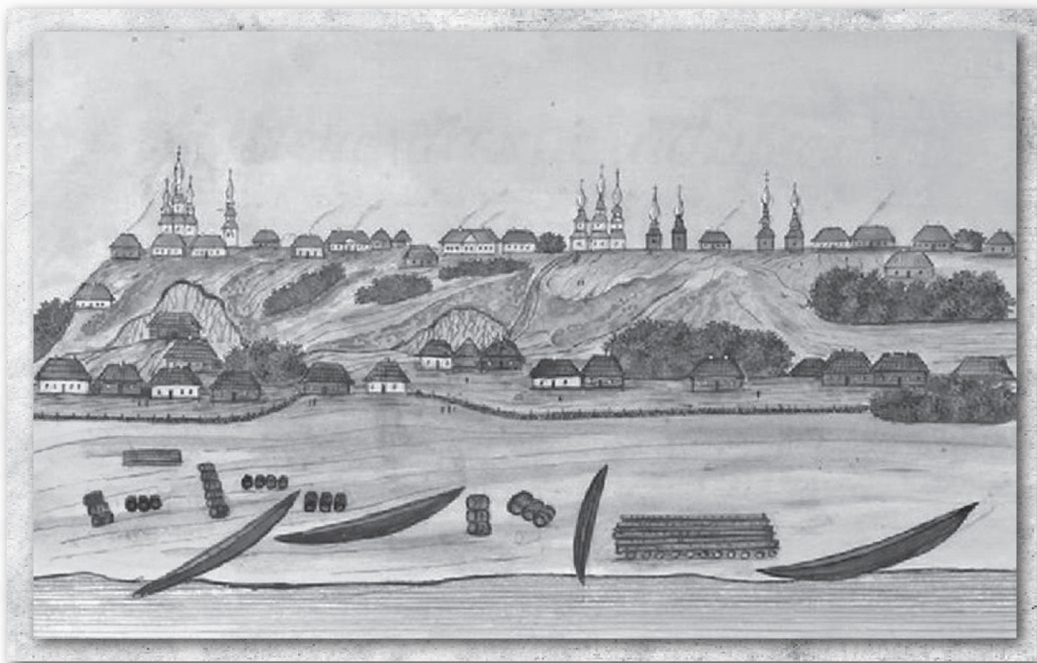
Spis treści

Przepowiednie	7	Sarkofag – pożeracz ciała	88
Zaczęło się od bomby	11	Obozy pionierskie i ośrodki wczasowe	93
Budowa elektrowni	16	Rosyjski dzieciół	96
Prypeć – miasto idealne	20	Komisja Rządowa	100
Człowiek, który uratował świat	26	Proces	104
Test	30	Śmierć Legasowa	109
Nieświadomi strażacy	36	Sławutycz – nowa Prypeć	113
Milczenie	40	Świat zwierząt	117
Ewakuacja Prypeci	45	Samosioły	122
Radioaktywne chmury nad Kijowem	50	Odpady radioaktywne	125
Polska	54	Kto jest winny katastrofy?	129
Trzej śmiałkowie	61	Czarnobyl – Fukushima	133
Tunel pod reaktorem	64	Cmentarz Mityński	137
Likwidacja	67	Cienie Hiroszimy	140
Księżycowe roboty	70	Czarnobyl w filmografii	144
Katastrofa śmigłowca	74	Czarnobylscy stalkerzy	148
Choroby	78	Bibliografia	151
Strefa wykluczenia	82	Źródła zdjęć	152

Krzyż z fragmentem Apokalipsy św. Jana
przy wjeździe do Prypeci, 2009 r.

...И упал с неба
полюный звезда, горящая
подобно светильнику, и пала на
третью часть рек и на источники вод.
Имя сей звезды «полюнь»; и третья часть
вод сделалась полюнною, и много из людей
умерло от вод, потому что они стали горьки.

Czarnobyl, ok. 1854 r.

Przepowiednie

Katastrofa w Czarnobylskiej Elektrowni Jądrowej została przepowiedziana w Biblii. Trudno w to uwierzyć? Już od pierwszego dnia po katastrofie łączono z awarią fragment Apokalipsy św. Jana. Biblijna interpretacja stała się swoistym wytłumaczeniem błędów popełnionych przez człowieka i nabrała nowego znaczenia. Z tą niewiarygodną wersją można się spierać, jednak należy zauważyć i podkreślić fakt, że ma ona prawo istnieć. Fragment Apokalipsy św. Jana znajduje się na krzyżu, który wita wszystkich odwiedzających opuszczone miasto Prypeć:

I trzeci anioł zatrąbił:
I spadła z nieba wielka gwiazda, płonąca jak pochodnia,
A spadła na trzecią część rzek i na źródła wód.
A imię gwiazdy zowie się Piołun.
I trzecia część wód stała się piołunem,
I wielu ludzi pomarło od wód, bo stały się gorzkie.

Nazwa Czarnobyl pochodzi od słowa *czornobyl* – ludowego określenia piołunu, czyli bylicy pospolitej (*Artemisia vulgaris*). Ta przypominająca krzew roślina występowała w dużych

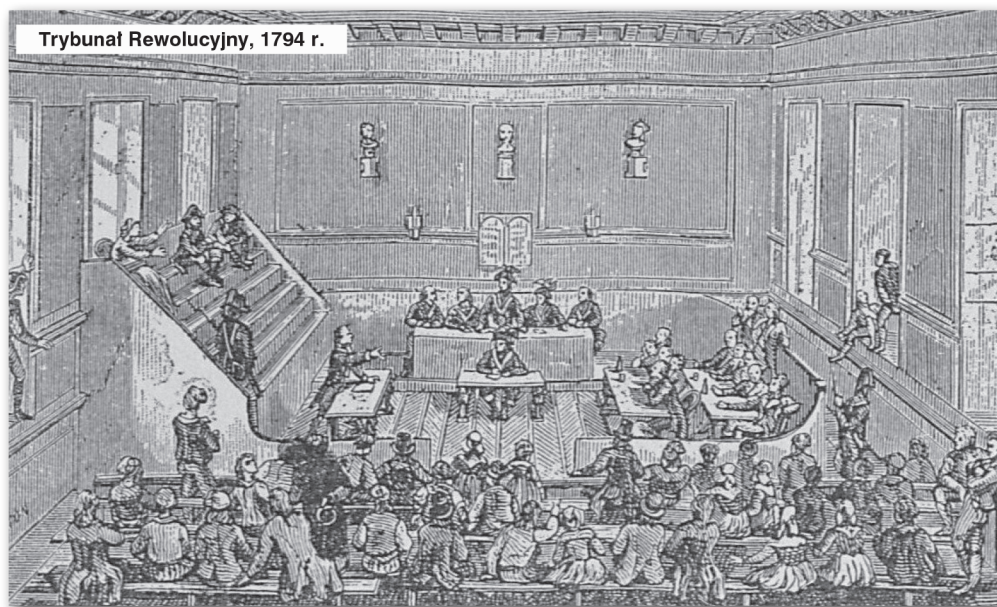
Księżna Rozalia Lubomirska

ilościach na terenie Polesia. Ma czarne lub ciemnoczerwone gałęzie, co tłumaczy genezę nazwy miasta. Słowo *czornyj* po ukraińsku oznacza kolor czarny. Wielu identyfikuje bylicę pospolitą z gwiazdą Piołun, wspomnianą w Apokalipsie, i uważa, że sama katastrofa została przepowiedziana.

Pomijając apokaliptyczne przepowiednie, sam Czarnobyl ma ciekawą historię. Wcześniej znany był jako Strezew, a obecną nazwę osada otrzymała pod koniec XII wieku: po raz pierwszy wspomina ją w 1193 roku Kodeks Hipacki, jeden z kodeksów latopisarskich. Czarnobyl należał wówczas do Księstwa Kijowskiego. Od połowy XIV wieku przeszedł we władanie Wielkiego Księstwa Litewskiego. Rządził w nim namiestnik mianowany przez wojewodę. Okres największego rozkwitu miasta przypadł na XV wiek, gdy zarządzili nim litewscy kniaziowie Olelkowicze. W czasie ich rządów Czarnobyl otrzymał prawa miejskie i liczne przywileje.

W 1548 roku na brzegu rzeki Prypeć na wzniesieniu z polecenia wojewody kijowskiego Fryderyka Prońskiego zbudowano drewniany zamek. Od strony rzeki dostęp do niego był dosyć utrudniony, natomiast od strony miasta oddzielały go szeroka i głęboka fosa oraz wysoki ziemny wał. Wjazd do warowni prowadził przez most. W 1566 roku zamek otrzymał od króla Zygmunta Augusta rotmistrz Filon Kmita w zamian za przekazanie skarbowi królewskiemu Litynia, miejscowości leżącej w obwodzie winnickim. W 1569 roku Czarnobyl został przyłączony do Królestwa Polskiego.

W połowie XVII stulecia, podczas powstania Bohdana Chmielnickiego, miasteczko podupadło. Znajdowało się wówczas we władaniu wojska zaporoskiego. W 1651 roku zostało spalone przez litewskie wojsko hetmana Janusza Radziwiłła, a pięć lat później

Trybunał Rewolucyjny, 1794 r.

Cele w więzieniu Conciergerie, 1794 r.

zamek przejął Kazimierz Władysław Sapieha. W XVIII wieku Czarnobyl stał się stałą rezydencją starosty żmudzkiego Jana Mikołaja Chodkiewicza. Po tym, jak w 1773 roku Katarzyna II Wielka zlikwidowała Sicz Zaporoską, do Czarnobyli zaczęli ściągać zbiegli Kozacy Zaporoscy. Od 1793 roku miasto znajdowało się na terenie zaboru rosyjskiego, a po I wojnie światowej przechodziło z rąk do rąk, by ostatecznie, w 1922 roku, zostać włączone do Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej.

Po raz pierwszy o Czarnobylu zrobiło się głośno w Europie już w XVIII wieku. Jedną z ofiar Wielkiej Rewolucji Francuskiej była piękna polska szlachcianka Rozalia Lubomirska z rodu Chodkiewiczów. Przez wielu była nazywana polską Marią Antoniną, Różą Czarnobylską i Kwiatem Czarnobyli.

Rozalia urodziła się 16 września 1768 roku w Czarnobylu w rodzinie Jana Mikołaja Chodkiewicza i Ludwiki Marii z domu Rzewuskiej. W wieku zaledwie 17 lat wyszła za mąż za księcia kasztelana kijowskiego Aleksandra Lubomirskiego. Małżonkowie bardzo rzadko mieszkali razem. Księżę podróżował po Anglii i Francji, a jego młoda żona, jedna z najpiękniejszych ówczesnych dam, odwiedzała często Warszawę, gdzie przebywała w kręgu przyjaciółek, artystów i literatów. Podczas obrad Wielkiego Sejmu wraz z hrabiną Julią Potocką zakochały się nawet w księciu Józefie Poniatowskim.

Po zwycięstwie w 1792 roku konfederacji targowickiej księżna Lubomirska wyjechała do Francji. W Paryżu zamieszkała w luksusowym pałacu wybitnego rojalisty księcia Fryderyka Salm-Kirburga. Według historyków była z nim związana i uczestniczyła w działalności kontrrewolucyjnej. Samo miasto bardzo szybko ją zauroczyło. Znalazła w Paryżu przyjaciół i uczestniczyła w licznych dworskich balach i uroczystościach. Zaprzyjaźniła się z królową Marią Antoniną,

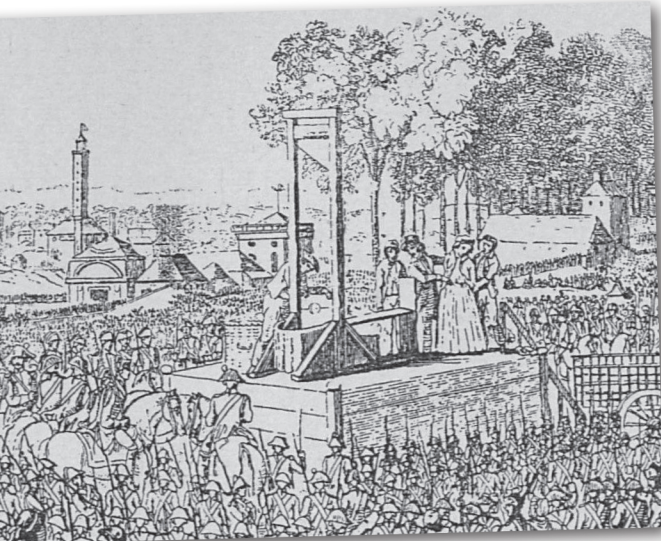
**Prokurator Fouquier Tinville
i obrońca Chauveau Lagarde**

Lubomirska utrzymywała stosunki z rojalistami. Wszczęto przeciwko niej sprawę. Została oskarżona o sympatię do rojalistów i spisek kontrrewolucyjny polegający na utrzymywaniu kontaktów z dworem Marii Antoniny.

Po pierwszym przesłuchaniu księżnę osadzono w więzieniu Port Libre, gdzie przetrzymywano wszystkich więźniów politycznych o wielkich nazwiskach. Na rozprawie, podczas której bronił ją obrońca Chauveau Lagarde, wyznaczony przez specjalny trybunał, szczerze przyznała się do utrzymywania bliskich stosunków z Madame du Barry. Tłumaczyła je chęcią poznania przedstawicieli świata artystycznego, jacy mieszkali wówczas w posiadłości w Louvesien. Trybunał wydał przygotowany wcześniej wyrok kary śmierci. Chcąc odroczyć na jakiś czas jego wykonanie, Lubomirska oznajmiła, że jest w ciąży. Została przeniesiona do Conciergerie i poddana badaniom lekarskim. Na polecenie polskiego lekarza Józefa Markowskiego została następnie przeniesiona do przytułku, w którym poznała hrabiego Karola Godfryda. Arystokrata, próbując uratować uroczą księżną, usiłował przekupić strażnika więziennego, jednak ten powiadomił prokuratora o spisku i 15 czerwca 1794 roku hrabia został stracony. Kilka dni później, 29 czerwca, na rozkaz przewodniczącego Trybunału Rewolucyjnego dwóch lekarzy zbadało Lubomirską i nie znalazło u niej żadnych oznak ciąży. Księżna Rozalia Lubomirska została ścięta na gilotynie 30 czerwca 1794 roku w wieku 26 lat.

jej przyjaciółką księżniczką de Lamballe i Madame du Barry, kochanką króla Ludwika XV Burbona.

W październiku 1793 roku Rozalia została aresztowana. Podczas przeszukania pałacu Madame du Barry znaleziono listy podpisane przez Lubomirską, w których księżna wyrażała współczucie dla losu Marii Antoniny. Później posłużyły jako dowód, że

Mieszkańcy Czarnobyli opowiadali historie o tym, że duch młodej kobiety z odciętą głową w rękach pojawił się na obrzeżach miasta w przeddzień tragicznej eksplozji w Czarnobylskiej Elektrowni Jądrowej. Twierdzili, że był to duch Rozalii z Czarnobyli, która próbowała ostrzec swoich rodaków i uchronić ich przed nieuchronnym losem.

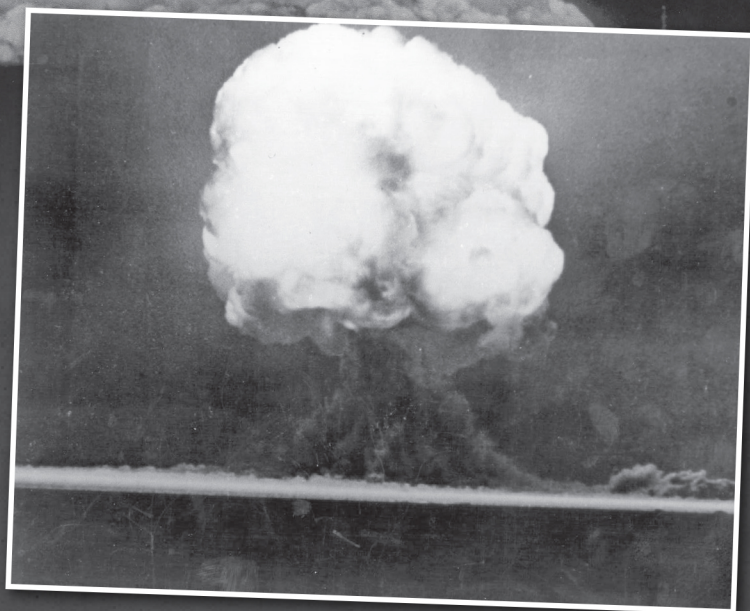
Egzekucja na szafocie

Zaczęło się od bomby

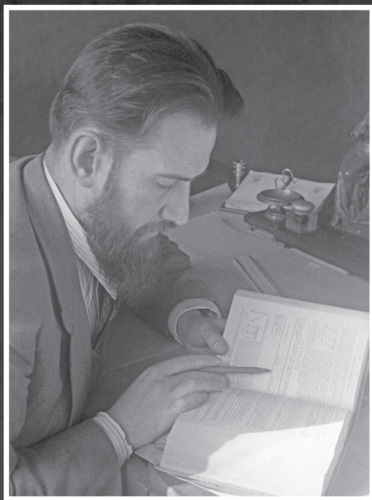
Test Trinity: kula ognia 25 ms...

Szpiegowskie gry, obawa przed dominacją innego państwa, ciężka praca fizyczna skazańców, ogromne pieniądze – wszystko to złożyło się na powstanie pierwszej w Związku Radzieckim bomby atomowej. Być może zabrzmiało to niezwykle apokaliptycznie, ale jej eksplozja, która miała miejsce 29 sierpnia 1949 roku, w rzeczywistości pozwoliła

uniknąć ogromnej liczby ofiar śmiertelnych. Bezpośrednio po zakończeniu II wojny światowej w Stanach Zjednoczonych był już gotowy do realizacji plan o nazwie „Trojan”, który przewidywał masowy atak nuklearny na kilkanaście radzieckich miast. Po opanowaniu tajemnic produkcji broni jądrowej Związek Radziecki na dziesiątki lat zapewnił parytet wojskowo-obronny dwóch wiodących państw świata, co miało wpływ na równowagę sił politycznych na świecie po II wojnie światowej. Związek Radziecki stał się supermocarstwem i graczem na arenie międzynarodowej i należało się z nim bezwzględnie liczyć.

...i 25 s po wybuchu, 16 lipca 1945 r.

Igor Kurczatow

Historia energetyki jądrowej rozpoczęła się na początku XX wieku od szybkiego rozwoju nowej gałęzi nauki – fizyki jądrowej. Stworzenie modelu jądra oraz odkrycie radioaktywności i cząstek elementarnych doprowadziło do rewolucyjnego przełomu w zrozumieniu podstaw istnienia materii. W latach 1930–1940 badania nad wykorzystaniem łańcuchowej reakcji rozszczepienia jądra atomu w celach wojennych prowadziło wiele krajów, w tym Niemcy, Anglia, Dania, Francja, Włochy, Stany Zjednoczone i Związek Radziecki. 2 września 1939 roku laureat Nagrody Nobla, Albert Einstein, napisał do prezydenta Stanów Zjednoczonych Franklina Delano Roosevelta list, w którym stwierdził, że fizycy wkrótce uzyskają dostęp do energii atomowej, co z kolei pozwoli na wykorzystanie energii jądra do stworzenia niezwykle silnego materiału wybuchowego. Proces ten przyspieszył, gdy rozeszły się pogłoski o pracy nad bombą atomową w nazistowskich Niemczech.

List Einsteina był punktem wyjścia dla powstania rządowego tajnego programu badawczego o nazwie Projekt Manhattan. Jego głównym celem było uzyskanie energii jądrowej i wykorzystanie jej do produkcji nowego typu broni. Kluczowym wydarzeniem w historii tego projektu był japoński atak 7 grudnia 1941 roku na Pearl Harbor – centralną bazę Floty Pacyfiku Marynarki Wojennej Stanów Zjednoczonych. Przystąpienie USA do wojny stało się okazją, żeby przeznaczyć olbrzymią ilość środków na realizację projektu. 12 sierpnia 1942 roku na polecenie prezydenta Roosevelta Projekt Manhattan został zapoczątkowany.

Nieco później, od pierwszej połowy lat 40., prace nad stworzeniem broni jądrowej rozpoczął Związek Radziecki. 28 września 1942 roku Państwowy Komitet Obrony podpisał specjalne postanowienie dotyczące organizacji badań nad uranem. Dokument nakazywał Akademii Nauk wznowienie przerwanych wybuchem wojny badań nad wykorzystaniem energii atomowej, a także przygotowanie raportu o możliwości stworzenia bomby atomowej. 11 lutego 1943 roku Komitet wydał rozporządzenie o organizacji prac nad wykorzystaniem uranu do celów wojskowych. 12 kwietnia 1943 roku zostało utworzone specjalne Laboratorium nr 2, obecnie Instytut Energii Atomowej im. Kurczatowa. Naukowe kierownictwo pracami nad uranem powierzono profesorowi Igorowi Kurczatowowi.

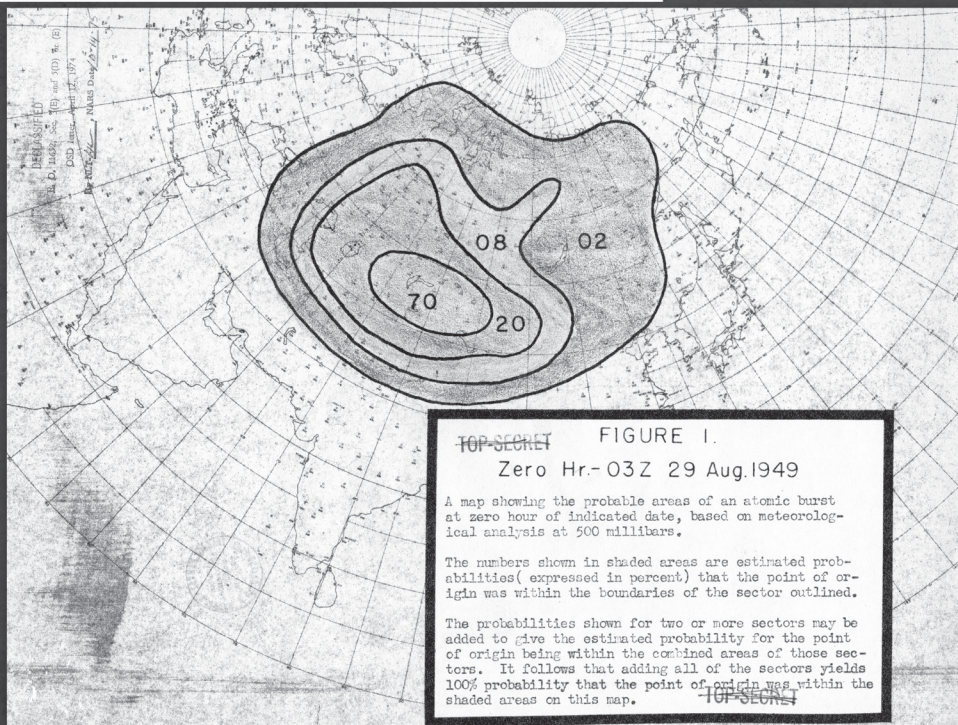
Tymczasem 16 lipca 1945 roku w Nowym Meksyku Amerykanie przeprowadzili pierwszy wybuch atomowy (test Trinity), a już 6 i 9 sierpnia demonstracyjnie zrzucili bomby atomowe na japońskie miasta: Hiroszimę i Nagasaki. Oba te zdarzenia szokowały Józefa Stalina. Rząd radziecki zinterpretował amerykańską demonstrację siły jako szantaż atomowy, a także jako zagrożenie rozpętania nowej, jeszcze bardziej przerażającej i niszczycielskiej wojny.

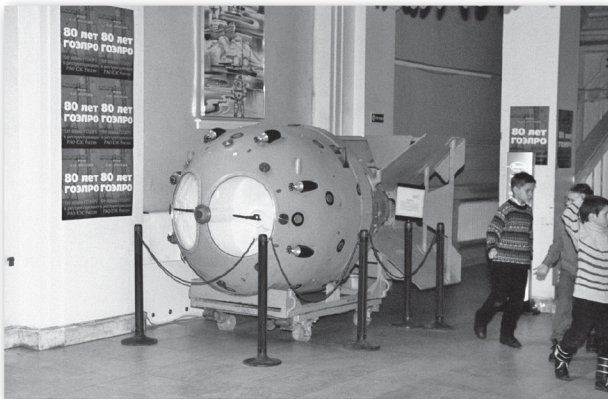
Radziecki projekt atomowy przyspieszył. Natychmiast utworzono struktury niezbędne do rozwoju przemysłu jądrowego. Przeznaczono na nie ogromne środki. Państwowy Komitet Obrony podjął decyzję o powołaniu specjalnego komitetu, którym kierował szef NKWD Ławrentij Beria, zajmujący w tym czasie stanowisko zastępcy przewodniczącego Rady Ministrów. Miało to zapewnić sekretność prowadzonych prac, a także kontrolę nad obozami pracy i kopalniami uranu zatrudniającymi tysiące więźniów.

W kwietniu 1946 roku rząd radziecki podpisał dekret o utworzeniu przy Laboratorium nr 2 Konstrukcyjnego Biura-11 (KB-11, obecnie Wszechrosyjski Instytut Naukowo-Badawczy Fizyki Eksperymentalnej), którego nadrzędnym celem miało być opracowanie broni jądrowej. Głównym konstruktorem i kierownikiem naukowym KB-11 został radziecki fizyk jądrowy Julij Chariton. Budowę obiektu powierzono Ministerstwu Spraw Wewnętrznych. Na miejsce wybrano Sarow, któremu zmieniono nazwę na Arzamas-16. W mieście tym znajdował się dawny monaster, w którego wnętrzach utworzono niegdyś zakład nr 550, produkujący amunicję. Budowę KB-11 prowadzono bez projektów i wstępnych szacunków, a koszt prac szacowano na podstawie rzeczywistych wydatków. W pracach budowlanych brali udział więźniowie łagrów, określani w oficjalnych dokumentach jako „specjalny kontyngent”.

Zakres prac był ogromny. Odnowienia wymagała elektrownia. Należało całkowicie zrekonstruować zakład nr 550, zbudować odlewnię i specjalne prasy do pracy z materiałami wybuchowymi, a także budynki przeznaczone na laboratoria eksperymentalne.

Mapa przedstawiająca przewidywane miejsce wybuchu bomby atomowej, przygotowana przez Biuro Meteorologiczne Stanów Zjednoczonych

RDS-1 – pierwsza radziecka bomba atomowa

Miasto Kurczatow – centrum semipalatyńskiego poligonu, 1991 r.

wieże testowe, kazamaty, magazyny. Aby można było przeprowadzać próbne wybuchy, konieczne było oczyszczenie ogromnych leśnych obszarów. Na początkowym etapie naukowcy zajęli na laboratoriach badawczych 20 pomieszczeń w głównym budynku KB-11. Konstruktorzy, podobnie jak służby administracyjne KB-11, zajęli pomieszczenia byłego monasteru. Przybywało specjalistów i robotników, a tym samym rosło zapotrzebowanie na mieszkania. Przeznaczone dla nich osiedle stopniowo nabierało cech małego miasta. Jednocześnie z mieszkaniami budowano placówkę medyczną, bibliotekę, kino, stadion, park i teatr.

17 lutego 1947 roku postanowieniem Rady Ministrów, podpisanym przez Staliną, KB-11 zostało zaliczone do przedsięwzięcia o szczególnym znaczeniu strategicznym i przekształcone w zamkniętą strefę zamkniętą. Sarow został wycofany z podległości administracyjnej Mordwińskiej

Autonomicznej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. Latem 1947 roku obszar ten został wzięty pod ochronę wojskową. Wszyscy kandydaci do pracy w KB-11, oddelegowani z różnych instytucji naukowych, przeszli specjalną kontrolę służb bezpieczeństwa państwa.

Prace nad pierwszym radzieckim ładunkiem jądrowym rozpoczęły się 1 lipca 1946 roku. Wzięły w nich udział Akademia Nauk, wiele instytutów naukowo-badawczych, biura konstrukcyjne, zakłady obronne. Radziecki projekt bomby atomowej oparto na amerykańskich prototypach, których wydajność została udowodniona w praktyce. Dane naukowe i techniczne amerykańskich bomb atomowych zdobyto drogą wywiadowczą. W trakcie operacji o kryptonimie „Enormos” radzieccy agenci pozyskali dostęp do najbardziej strzeżonej tajemnicy wojskowej Stanów Zjednoczonych. W grudniu 1946 roku Amerykanom udało się rozszyfrować kody używane przez NKWD. Z treści przechwyconych wiadomości wynikało, że Związek Radziecki ma dostęp do tajnych informacji Projektu Manhattan. Te zaś pozwoliły sowieckim naukowcom i konstruktorom uniknąć szeregu błędów podczas tworzenia bomby, znacznie skrócić czas jej projektowania, a także zmniejszyć koszty.

Aby sprawdzić wydajność radzieckiej bomby atomowej, planowano przeprowadzenie testu. Jego pomyślny wynik nie tylko zakończyłby amerykański monopol na broń jądrową, ale także zapewniłby Związkowi Radzieckiemu bezpieczeństwo. Zdecydowano o utworzeniu specjalnego poligonu testowego na bezwodnym stepie, około 170 km na zachód od Semipałatyńska w Kazachskiej Socjalistycznej Republice Radzieckiej (obecnie Semej w Kazachstanie). Wyznaczono równinę o średnicy około 20 km, otoczoną z południa, zachodu i północy niskimi górami, a na wschodzie niewielkimi wzgórzami. 21 kwietnia 1947 roku rozpoczęto budowę. W pracach wzięło udział około 15 tys. osób, w tym wojska inżynieryjne Sił Zbrojnych. Powstały liczne obiekty z aparaturą pomiarową, budynki wojskowe, instytucje administracyjne i kulturalno-oświatowe, przedsiębiorstwa gospodarcze oraz domy dla oficerów i ich rodzin. Centralną częścią poligonu zostało pole doświadczalne, w którego centrum wzniesiono metalową wieżę o wysokości 37,5 m, służącą do instalacji ładunku jądrowego. Stanowisko dowodzenia stanowiła betonowa kazamata chroniona wałem ziemnym. W jednym z jej pomieszczeń znajdowały się automat do sterowania wysadzeniem pocisku, automat do sterowania kompleksem pomiarowym pola testowego oraz aparatura kontrolna. Na polu doświadczalnym umieszczono urządzenia przeznaczone do rejestrowania fali uderzeniowej i promieniowania. W celu zbadania wpływu wybuchu jądrowego pole doświadczalne podzielono na sektory, na których zbudowano odcinki tuneli metra, fragmenty pasów startowo-ładowych lotnisk oraz pozostawiono próbki samolotów, czołgów, wagonów pociągów, wyrzutni rakiet artyleryjskich, nadbudówek statków różnych typów.

Zgodnie z instrukcjami Berii Igor Kurczatow wyznaczył datę testu na 29 sierpnia 1949 roku na godzinę 8.00 rano czasu lokalnego. W dzień eksperymentu o 3.00 w nocy zakończono montowanie ładunku. W ciągu następnych trzech godzin podniesiono go na wieżę testową, wyposażonego w zapalniki i podłączonego do schematu wybuchowego. Ze względu na pogarszającą się pogodę wszystkie prace postanowiono przeprowadzić o godzinę wcześniej.

29 sierpnia 1949 roku o godzinie 7.00 na semipałatyńskim poligonie z powodzeniem przetestowano umieszczony na wieży ładunek atomowy. Jego masa wynosiła około 4 t, siła eksplozji miała moc około 22 kt (kiloton). Pod wpływem fali uderzeniowej zostały całkowicie zniszczone dwa trzypiętrowe domy zbudowane w odległości 800 m od epicentrum wybuchu. W promieniu 5 km zawaliły się wszystkie domy wybudowane z drewnianych bali. Eksplozja odrzuciła i zniekształciła most kolejowy, a znajdujące się na nim wagony pociągów zostały rozrzucone jak zabawki. Podobnie stało się ze sprzętem wojskowym rozmieszczonym na polu doświadczalnym.

Beria natychmiast poinformował Stalina o pozytywnych wynikach testu pierwszej bomby atomowej. Związek Radziecki nigdy nie wykorzystał bomby w walce. Stany Zjednoczone do dziś pozostały jedynym krajem na świecie, który użył broni atomowej bezpośrednio przeciwko ludności cywilnej.